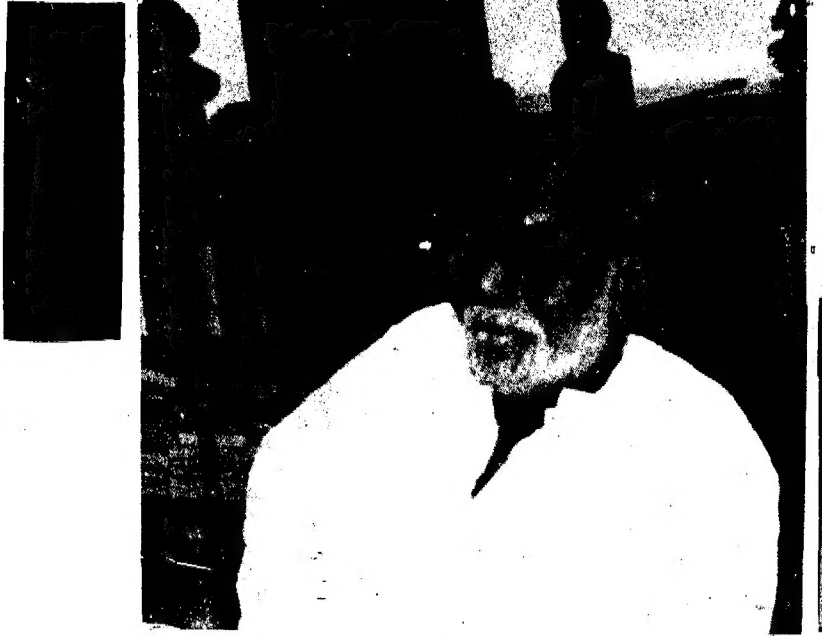

ధూమాయణులు. ప్రతినిధులు: శ్రీవాణి
 కేసవప్ప, కేశవ మేడిపల్లి రామనారాయణ
 5-1-116 ముగింపాదిక్కి, గుమ్మం

నార్లవారి నాటకాలు

కీ.శే. నార్ల వెంకటేశ్వరారపుగారి నాటికలు, నాటకాలు, కీర్తి ప్రతిష్టలు అద్భుతమైనవి. “నీతి జోష్యం” కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతిని అందుకున్నది. ఆయన నాటకాలన్నీ పరిశోధనాత్మక ఫలితాలే. మూలగ్రంథాలను క్లుప్తంగా అధ్యయనంచేసి, నానాభాషలను నిశితంగా విమలంగా పీఠికలో అందించారు. “జాబాలి”, “నరకంలో హరిశ్చంద్రుడు” ఆ కోవలోనివే.

“ద్రాపది” ఐదుగురు భర్తలతో కాపురం చేసిన యితృత్వాన్ని స్వీకరించి రాసిన ఐదవకాల నాటకానికి పీఠిక సంతర్పించారు. అలాగే “హరిశ్చంద్రుడి హత్య” నాటకం పూర్తి చేసినా విమల పీఠిక సంతర్పించారు. నార్ల చరిత్రాంశం అనంతరం పాఠశాలకానికి తొలిసారి యీ నాటకాలు అందించగలగడం, అందునా తొలి తెలుగు దినపత్రిక ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖంగా యిది రావడం ఎంతో గర్వించదగిన విషయంగా భావిస్తున్నాం. పాఠశాలకం వీటిని ఎలా స్వీకరించినాసరి ఫలవాలేదు. నార్ల భావాల ప్రభావాన్ని ఎంత సునిశితంగా విమర్శిస్తే అంతగా ఆయన ఆకాశక్తి తీరినట్లే. ఎదురీతకు అలవాటుపడిన యాంబిసెంట్ మెంటల్ రచనలతో శ్రీ నార్ల రేకెత్తించిన ఆలోచనా ప్రపంచంలో యిది మకుటాయమానాలు!

- డా. ఎన్. ఇన్నయ్య

సాహితీమూర్తి వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారికి ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఒక విశిష్టమైన స్థానం వున్నది. వారు వ్యవసాయక రచనలతో పాటు వాగ్దేవత పరిశోధనను కొనసాగించినారు. వారు కవులు, మాత్రమే కాదు, పరిశోధకులు కూడా. కేవలం సాహిత్య ప్రయత్నాలు, యోగసాధనప్రయత్నాలు కూడా. సాహిత్యాన్ని అన్ని తరగతుల ప్రజల అవగాహనకి అందించడానికే వారు ఆశించారు. అందుకు అనుగుణమైన రచనలు చేశారు. సాహిత్యం సమగ్రంగా అందించేదాగా ఉండాలని ప్రభాకరశాస్త్రి గారు భావించారు.

శాస్త్రిగారు వ్యక్తంగా కవనం కలిగిన రచనలను, అనేక విధంగా అనువాదాలు కొనసాగించారు. వారి వ్యాస ప్రపంచంలో ప్రతిబింబించిన సాహిత్య విషయమేమిట లేదని చెప్పవచ్చును. వివిధ గ్రంథాలకు వారు రచించిన పీఠికలు రత్నాలే అనవచ్చును.

తెలుగు భాషా పరిణామాన్ని గూర్చి శాస్త్రిగారు “ఆంధ్రభాషాపరిణామాల పరిశోధనలు” అనే అంశం, ఎలకాదన్న పలుకులు కన్నడం, నెలకాదన్న పలుకులు తెలుగు” అన్నారు. ఈ మాటల్లో పొడవ ఉన్నప్పటికీ వారికి వారి భాషాభివృద్ధికి శాస్త్రాన్ని అనుసరించి తెలుగు భాషాభివృద్ధి, ప్రముఖంగా గోపరించింది. శాస్త్రి గారికి సంప్రదాయపరమైన పరిజ్ఞానంతో పాటు, ఆధునిక భాషాశాస్త్ర పరిజ్ఞానం ఉండటంతోనే వై పాత్ర పోషించారు.

శాస్త్రిగారు అనేక కాలక్రమ గ్రంథాలను పేజీ రించారు. వాటిని పరిశీలించడం వల్ల భాషా, లింగ, వాటి పరిణామ తత్వం వారికి సులభంగా అవగాహన ప్రాప్తించి భాషా వ్యవస్థను నిరూపించడానికి అవకాశ ముద్దించింది. శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన శాసనాల ద్వారా ప్రాచీనాంధ్ర తత్వ లోని సంపద మైన అనేక గ్రంథ విషయాల కోసానికి తెలియద

వాయి. మొట్టమొదటి తెలుగు పదం కవిత్వమైన కీర్తి శాస్త్రిగారిది. అమరావతి శాసనాల్లో లభించిన “వాగ్దేవ” అను పదం “వాగ్దేవ” అను పదానికి రూపాంతరమని వారు నిరూపించారు.

శాస్త్రిగారు ద్వితీయ వ్యాకరణమునకు చేసిన అనేక అవతర సామాన్యమైనది. “శృంగార శ్రీనాథం” అనే గ్రంథంలో వల్లభి వీరచరిత్రను గూర్చి ప్రాస్తూ ద్వితీయ యొక్క దేశభాషా వివరణించారు. ద్వితీయ కవితాభివృద్ధి యైన “వాగ్దేవ” సహవాచకం గూర్చి దేశీయ కవితల దేశీయ ఫలదానంతో, దేశీయ తెలుగు భాషలో రచించినందుకు పాల్పడిన కవితలో ఆంధ్రభాషా ముద్ర చక్కగా వెలుగుతున్నది అన్న మాటలు యదా ర్థమైనవి.

వేటూరి వారు ద్వితీయ వ్యాకరణం మీద ఎంతో అభిమానాన్ని చూపించారు. ముఖ్యంగా వారు ద్వితీయ శాఖకు చెందిన “బసవపురాణం” “రంగనాథ రామాయణం” మొదలైనవి కాక, వల్లభి వీరచరిత్ర, అన్న మావార్ల వర్ణన, తిమ్మక్క, రచించిన - సులభతా కల్పానికతో పాటు కావనరాజు కథ, అనుసంకర, మున్నగు శాసన కృతులను కూడా వారు సంస్కరించారు. శాసనక కృతులను వారు చేసిన పేజీ గొప్పది. కూనలమ్మ పదాలను సేకరించారు. గొప్ప పాటలను కవిత్వం చేశారు. ఏం పాటలను, కోపాలను వరచయం చేసారు. “గాలికలప” అను పేరుతో సామాన్య జనం మాట్లాడుకోనే పలుకుల క్లమ ప్రత్యేకంగా పాఠశాలకానికి అందించారు.

ప్రభాకరశాస్త్రిగారి సాహిత్యజీవితం అంతా ఒక యొక్క “వాగ్దేవ” మేళమే అని మరొక యొక్క ఇంపూమెంట్ ను వ్యవహరించడం ప్రసారంలో ఉన్న వాయి పదాలను అనేక సంపుటలుగా సంకలనం చేసిన కీర్తి వారిది. “వాగ్దేవ” మేళమే అని మూలంగానే కాక అన్నమావార్ల క్లమను పరి

శ్చరించి పీఠిక ప్రయత్నం ఎంతో మేలు చేసిన గొప్ప శాస్త్రిగారిది.

వేటూరి వారు కేవలం పరిశోధకులు, విమర్శకులుగానే కాక కవిగా ప్రసిద్ధి గాంచినారు. వారు సంతరించిన ఖండకావ్యాలు అధునిక తెలుగు సరస్వతికి ఎంతో అందాలు సమకూర్చాయి. యదాక్షిప్తంగా వ్యవస్థపై ఎన్నో విమర్శలు వ్యక్తం చేసిన శాస్త్రిగారు అధునిక ఖండకావ్య నిర్మాణ దక్షుని తెలుస్తున్నది. విన్నపాలి వేళ్లు, విశాఖము, కలకత్తా లీని, దివ్యధర్మము, మూసాగ్గ మున్నటి మొదలైనవి.

కృతులు వారి సరళ మనోహరమైన పద్యరీతికి, సీరి దోహదం చేశాయి.

శాస్త్రిగారికి సంస్కృత నాటక కర్తలలో భామ దత్తుల వారా అభిమానం. భామదత్తుల వారా, మధ్య మధురమోగం, ప్రతిపా నాటకం, మొదలైనవాటిని చక్కగా తెలిసినారు. ఇట్లే వీరు వ్యయంగా రచించిన “గారి కల్పానం” ఎంతో ప్రశస్తతి మరలగా రచించి 1944 లో మద్రాసు రేడియో కేంద్రం నుండి ప్రసారమైంది.

వారి వచన రచనల్లో “శృంగార శ్రీనాథం” చెప్పుకోదగినది. ఈ గ్రంథంలో తొమ్మిది ప్రకరణాలున్నాయి. ఇందులో శ్రీనాథుని కులగోత్రాల మొదలైనవి అతని రాజ్యాధిపత్యం, పాలనావిధి, భీమ ఖండ రచనావిధానం, కవితావిధి, కర్తవ్య దేశా లనం, వల్లభి వీరచరిత్ర, శ్రీదారిరామ కర్తవ్యం, శ్రీనాథుని శృంగార జీవనం, వ్యక్తిత్వం మొదలైనవి అంశాలు ఉన్నవి. శృంగార శ్రీనాథం శ్రీనాథునిదే శాస్త్రిగారు రచించిన సాహిత్య గ్రంథమని అనిపిస్తుంది.

వారి రచనల్లో వచన సాహిత్యం కూడా ప్రశస్త మైనది. అందులో కథలు కూడా ఉన్నవి. కామధేవు

ఫూడ్స్ కవిత సాంధ్యతారక

తెలివే ముఖాల తేరు గగనాలలో
తేలిపోతున్నాది - పాలిపోతున్నాది

వేదగూతాలలను వెదజల్లి తొలికత్తి!
వెలిగి పోతున్నావు - చెలిగిపోతున్నావు!!

దిక్కి శిల్పాలను శిశిరమేధానాలు
సీమలకొండలలో ధగధగా వెలిగాయి
నిద్రించుచున్న నీరు నీలికొండల పేరు

నీను వెలుగులతో నీనిగా మెరిశాయి
మీ మరచి పువ్వుల మధుర స్వప్నములను
మేల్కొల్పుతుంది నీ మేలింబులు కాంతి

నింగిలో నడిచేయి తొంగిచూసే నిన్ను
నిండు గుండెనిండ నింపుకుంటున్నాను.

(1820)

(అనువాదం: కిషోర్)

ఒక అగ్ని శిఖలో అన్నీ లీనమైనట్లు

అగ్ని శిఖల వగ్గు వుత్సాహం క్షేమంతో ఈగలా వేయి చేతుల్లో వెదుక్కుంటూ శిథిలాలుగా వున్న వ్యవస్థ మృత్యు నిద్ర చేరుకుంది.

మంటల ముద్దల నెత్తుల జల్లులు కురిసిన క్షత విక్షత అగ్నితో అమర వీరుల పద ముద్రల ఏకకాళ ఫలిస్తోంది రగిలి రాల్చి, కంటకావృత భయకంపిత జననాశ్వాలు వెను దెక్కిల చురుకుల రాజ్యాంపు ద్వందంలో నిలుచున్నది చైతన్యం ఒక్కటే మృత్యుంజయు

ఎండి మండిన ఈ నేల మీద జాతి పూర్వయం బ్రద్రలయ్యి, పచ్చి నెత్తురు ముద్దలయ్యి మొలకెత్తుంది మృణ్మయ మరణంలో కొత్త జీవశాఖ!

యుగాలుగా పారుతున్న నెత్తుల పదాల మీద కొత్త శబ్దం ధ్వనిస్తోంది నిన్న మీరు చూసిన జయజయాల జయజయాలతో త్పల మూత్రం లోగి చూసిన మామయైన కోటిరేఖ ప్రజ్ఞతను చీల్చుకు వివారించే అదృత శబ్దంలా ఆక్షిప్త అక్షులను తుడిచి వేసే అమృత పూర్వయంలా చెవిటి చీకటి పారల్చి చీల్చే కాంతి కిరణంలా

ప్రతి ఊపా ఒక పూర్వపాలా, ప్రతి పదమూ ఒక మార్గంలా, పోరాటం పూర్వంలా నంకుల సమరంలో మీ నెత్తుల తడిసిన జెండా నేనొక్కడనూ ఇక్కడే ఉండను, కానీ ఒక అగ్నిశిఖలో అన్నీ లీనమైనట్లు నిశ్చల నిర్భల మానవ పూర్వయాలకు తొలకరి రూపంలా అక్కలాగ అనాగరిక అనంగత గతంలోంచి, అప్రయోజన అప్రస్తుత ప్రస్తుతంలోంచి భవిష్యత్ చరిత్ర గర్భ గృహంలోకి సిరా మరలల చెర నుండి వెదురులైన వివస గీతకలా, జాతి జీవన కైత్ర యాత్రకు దారి చూపిన మహిమూల త్యాగనిరంతర పోరాట వాస్తవ పూర్వయాల సదీర్శనలో చిత్రపద చేసే అధినవ కాళియుని ఫణియై స్వేచ్ఛా స్మృత్యం చేస్తున్నాను నేను విశ్వసనీయ గాలుల్లో ఎగురాడే పవిత్ర పక్షుల రెక్కల రెపరెపల్లోంచి అమృతాన్ని అన్వేషిస్తున్నాను నేను

ద్రాపది

ద్రాపది: నవ్వే నీకు కోరి!

ద్రాపది: [వ్యూహ వదనంలో] ఏమి కోరి!

అదే మన క్షేమంనింటికి మూలం! మయనలలో దుర్యోధనుని పాల్కు చూచి మీ తమ్ములతోపాటు నేను కూడా మృత్యువు కాదా, కురుక్షేత్ర సంగ్రామం అనిపార్యమైంది!

ద్రాపది: ఇంతలో నవ్వే, అంతలో కన్నీరు, ఇంతలో ఆగ్రహం, అంతలో అనుగ్రహం-వదనం విలాసాలతోని ఈ చందలతోనే శ్రీ శాంతి కోరి!

ద్రాపది: [చిరునవ్వుతో] అయితే, పురుష శాధిక విడికోళ తెప్పించే నన్ను చెప్పమంటారా?

ద్రాపది: నా అనుమతి కోరడం దేనికి? చెప్ప!

ద్రాపది: శ్రీ శాంతి విడిమెరిగి ప్రవర్తించడం!

ద్రాపది: దానాన్ని! లేకపోతే ప్రతి గృహ మొక కురుక్షేత్రమే!

ద్రాపది: [వచ్చి] ఆ ప్రమాదం తప్పాలంటే మూలంలో నన్ను మరచిపో, తిరిగి రామాయణ పఠనం సాగించండి!

ద్రాపది: వర! [వ్యూహం వదలండి] ఏమి కోరి, వదనం మొదలు పెడతాడు! చెప్పకో తప్పదు! “తన ప్రయత్నం అభిమానం తున్నా వివక్ష, అరణ్యవాసాన్ని గురించే మాట్లాడగోరి, నీకు తమ్ము రాముడు వెంటదోడ్చి, పోవచ్చు గింపనందుకు విక్రీడి ఎంతవరకీ, ప్రేమ చేతులు-నవ్వను చేతను విడిచి రోముగల రాముని ఈరి తిగి నింపించడం! రామా! విధిలానిత్యమైన

నా తండ్రి జనకమహారాజు పురుష భూపతి! పున్న శ్రీని వన్న అబ్బునిగా తెప్పకొన్నట్లు తెలుసుకుంటే విడుతుంటాడో? ఓ రామా!

ద్రాపది: నీకు ఇంత పదమంటా మాట్లాడిందా? మనమన్న నాన్న కలిగినప్పుడు భర్తైన ఎవరైనా కనుమరుగంటారని, ఇంతగా నేరు సార చేసుకుంటారా?

ద్రాపది: భర్తను దూషించగా లలిత లలితంగా, మధుర మధురంగా దూషించాల్సివచ్చును!

ద్రాపది: [వచ్చి] అంతలోనే నీకు తన తిట్లను కట్టవేస్తాడో? ఆ రాముని మనమన్న-పాపం-మరలతో నన్నెన్నా పోయిందా?

ద్రాపది: నాన్నవలెనూ తిట్లకు నీవెంత అందరు భార్యలకు చేతకాస్తా?

ద్రాపది: నన్నేలేనా తిట్లకు తిట్లకు రాముని వలె అందరు భర్తలకు కూడా చేతకావాలి!

[తిరిగి ద్రాపది నవ్వు ద్రాపది చిరునవ్వు.]

ద్రాపది: మనమన్నలో కథ ముందుకు సాగడంలేదు. దయచేసి, వదనండి!

ద్రాపది: “ఓ రామా! విధిలా పురాన్ని పాలించే నా తండ్రి జనక మహారాజు...”

కవిత్యముక తీరని దాహం

పాదముద్రలు చెరిగినప్పుడు....

చూపు అగోపనచోల అంతా నిశ్శబ్దమే
అడుగు స్థంభించినచోల అంతా మానమే
మనిషి చీకటి పీఠికలపైనున్నాడు ఇది ప్రవాసమే
మానం కటికలోంచి మానై

భూమి ఒక అనార ప్రతీతిగా కనిపిస్తుంది
తరల నిశ్శబ్దాన్ని తరగని చీకటి మానాన్ని
సంతరించుకున్న శాసనాల కన్నీరుంది
స్వశాసనంలో తిరుగాడే దిగులు గాలి అలల మాన రోదనలా వినిపిస్తుంది క్షణం క్షణం

ఇక్కడ ఒక చేదు నిజాన్ని రోడ్లవెలు ఉడుకెత్తుంది అధికారం
అన్ని విశ్వతలాలను వొంటిపీడ ప్రదర్శించి
నగ్నంగా నిలబడింది మానవత
దేహాన్ని ఎత్తు పల్లాలకు “పరే నేల” వేలాడేసింది ఆకలి
అలోచనల్ని అనుభూతుల్ని వివేకాన్ని వివేకనని
అవగాహన అవేకాన్ని తెగనడుక్కొని
నిలుస్తూ తెగనడుక్కొని

నో వాతేన్ని ఆక్షరాలతోంచి నిన్నుగ్నగా నిలుపుంది గుండె
కడుపు చేతుల్లో దాచుకుని
రేపకానం దేదో మాపులు తెరిచింది పసికన్ను
వల్లడు మెరుకుల అధారం కోసం
రెండు లేత కాళ్ళు
బతుకు సర్వన తిగు మీద అడుగున్నాయి అబగా.

కచ్చితంగా క్షణం క్షణమే ఇక్కడ
జీవితం ఇక్క పాపాల నిండా మోసపోయింది
వెదాలా, వెదాల మీద అద్దిన మాటలు
కట్టు, కట్టుమీద అతికించిన మాపులు
చేతుల కదలికల్లో చిరునవ్వుల మెరుపుల్లో
ముఖమీద నిడల కలకల్లో
పొడరూ పూసుకున్న మానంలో
గుంపులో విడించుకున్న ప్రవాసంలో మోసం, మోసం, మోసం.

భూమీద ఇప్పుడు నిద్రలేపు
జాన పాదముద్రలేపు
పాఠశాలను బతుకు చీకట్లేపు
అలు చిరదా ఇలు చిరదా
అన్ని కదలికలనూ వొట్టి పట్టి
పొడగా సాగిన నిరూపకమూ తెలుసుకుంది రాదారి.
చూపు అగిన చోల
అడుగు కదలని చోల
అంతా నిశ్శబ్దమే
అదృశ్యమే
అంతా ప్రవాసమే.

-అప్పర్

